

Jurnalistlik faoliyati xavfsizligi va barqarorligini ta'minlashning huquqiy asosi

Bekmirzayeva Sitora Abdurahim qizi
Taylakova Shahnoza Norbekovna P.f.f.d.
Dotsent

Kirish:

Jurnalistika kasb sifatida ma'lumot tarqatish, hokimiyatni javobgarlikka tortish va ommaviy nutqni osonlashtirish orqali butun dunyo bo'ylab demokratik davlatlarda muhim rol o'ynaydi. Biroq, jurnalistlar ko'pincha turli muammolarga duch kelishadi, jumladan, ularning xavfsizligiga tahdid va mustaqillikka putur etkazishga urinishlar. Ushbu ilmiy maqolada jurnalistik faoliyat xavfsizligi va yengilmasligini ta'minlashning huquqiy asoslari, xalqaro va milliy qonunlar, shuningdek, jurnalist huquq va erkinliklarini himoya qilishga qaratilgan mexanizmlar tahlil qilinadi.

Xalqaro huquqiy baza:

Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (UDHR):

UDHRning 19-moddasi fikr va so'z erkinligi huquqini tan oladi, bu esa har qanday ommaviy axborot vositalari orqali axborot va g'oyalarni izlash, olish va tarqatish erkinligini o'z ichiga oladi. Ushbu asosiy hujjat jurnalistlarning tsenzura, qo'rqitish yoki tazyiqlardan qo'rqmasdan o'z faoliyatini amalga oshirish qobiliyatini himoya qilish muhimligini ta'kidlaydi.

Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt (FHXP):

ICCPRning 19-moddasi UHRda bayon etilgan tamoyillarga mos keladi va so'z erkinligi huquqi va ishtirokchi-davlatlarning ushbu asosiy huquqni hurmat qilish va himoya qilish majburiyatlarini ta'kidlaydi. Davlatlar milliy xavfsizlikni, jamoat tartibini yoki boshqalarning huquqlari va obro'sini himoya qilish maqsadida so'z erkinligiga qo'yiladigan har qanday cheklovlar zarur, mutanosib va qonun bilan belgilanishini ta'minlashi shart.

YUNESKOning Jurnalistlarni himoya qilish deklaratsiyasi:

YUNESKO tomonidan 2012-yilda qabul qilingan ushbu deklaratsiya jurnalistlarga qilingan hujumlarni qoralaydi va a'zo davlatlarni bunday jinoyatlarni zudlik bilan tergov qilish va jinoiy javobgarlikka tortishga chaqiradi. Unda jurnalistlarga nisbatan sodir etilgan jinoyatlar uchun jazosiz qolishga qarshi kurashish zarurligi ta'kidlanadi va ommaviy axborot vositalari xodimlari xavfsizligini ta'minlash choralari ko'rish talab etiladi.

Milliy huquqiy asoslar:

Konstitutsiyaviy himoya:

Ko'pgina davlatlar o'z konstitutsiyalarida matbuot erkinligi va so'z erkinligini mustahkamlab, jurnalistik faoliyatni himoya qilishning huquqiy asosini ta'minlagan. Konstitutsiyaviy kafolatlar matbuot erkinligining poydevori bo'lib xizmat qiladi va ommaviy axborot vositalarining huquq va majburiyatlari bilan bog'liq qonunlarni talqin qilish va amalga oshirish uchun asos yaratadi.

Matbuot erkinligi qonunlari:

Ba'zi mamlakatlarda matbuot erkinligi va jurnalistlarning tsenzura va aralashuvlarsiz axborot to'plash va tarqatish huquqlarini himoya qiluvchi maxsus qonunlar mavjud. Bu qonunlar ko'pincha jurnalistlarning huquq va majburiyatlarini belgilab beradi, huquqbuzarliklar sodir etilgan taqdirda ularni bartaraf etish mexanizmlarini belgilaydi hamda jurnalistlar manbalarini himoya qilish qoidalarini o'z ichiga olishi mumkin.

Tsenzuraga qarshi qoidalar:

Matbuot mustaqilligi va yaxlitligini ta'minlash uchun tsenzura va oldindan cheklashni taqiqlovchi huquqiy qoidalar muhim ahamiyatga ega. Bunday qoidalar hukumatlar yoki boshqa sub'ektlarning axborot tarqatilishini bostirish yoki nazorat qilishiga yo'l qo'ymaydi va jurnalistlarning jamoat manfaatlariga oid masalalarda erkin xabar berishini ta'minlaydi.

Jurnalistlar xavfsizligini ta'minlash mexanizmlari:

Jismoniy himoya choralari:

Hukumatlar jurnalistlarni zo'ravonlik, ta'qib va qo'rqitishdan himoya qilish, jumladan, politsiya hamrohligi yoki kerak bo'lganda xavfsiz uylar kabi xavfsizlik choralari ta'minlashga mas'uldir. Jurnalistlarga qarshi hujumlarning oldini olish va sodir etilgan jinoyatlar uchun javobgarlikni ta'minlash uchun samarali huquqni muhofaza qilish va aybdorlarni javobgarlikka tortish muhim ahamiyatga ega.

Jurnalistlarning huquqiy himoyasi:

Jurnalistlarni sud jarayonlarida maxfiy manbalar yoki e'lon qilinmagan ma'lumotlarni oshkor qilishga majbur qilishdan himoya qiluvchi qalqon qonunlari jurnalistlik faoliyatining maxfiyligini saqlash uchun juda muhimdir. Anti-SLAPP (Jamoatchilik ishtirokiga qarshi strategik da'volar) qonunchiligi jurnalistlarning ovozini o'chirish va so'z erkinligini bo'g'ishga qaratilgan bema'ni yuridik harakatlarni oldini olishga qaratilgan.

Xalqaro hamkorlik va advokatlik:

Jurnalistlarning huquq va erkinliklarini himoya qilishda xalqaro tashkilotlar, fuqarolik jamiyati guruhlar, ommaviy axborot vositalari birlashmalari muhim rol

o‘ynaydi. Xalqaro so‘z erkinligi almashinuvi (IFEX) va Jurnalistlarni himoya qilish qo‘mitasi (CPJ) kabi tashabbuslar orqali manfaatdor tomonlar huquqbuzarliklarni kuzatish, xavf ostida bo‘lgan jurnalistlarni qo‘llab-quvvatlash va matbuot erkinligini mustahkamlash uchun huquqiy islohotlarni ilgari surish uchun hamkorlik qiladi.

Xulosa:

Jurnalistlik faoliyati xavfsizligi va yengilmasligini ta‘minlashning huquqiy asosi inson huquqlari bo‘yicha xalqaro standartlar, milliy qonunlar, jurnalistlarning huquq va erkinliklarini himoya qilishga qaratilgan mexanizmlarga asoslanadi. Matbuot erkinligini qo‘llab-quvvatlash demokratiyani himoya qilish, oshkoralik va mas‘uliyatni rag‘batlantirish hamda jamoatchilik muhokamasini rag‘batlantirish uchun zarurdir. Hukumatlar, xalqaro tashkilotlar, fuqarolik jamiyati va ommaviy axborot vositalari xodimlari huquqiy himoyani kuchaytirish, jurnalistlarga qarshi jinoyatlar uchun jazosiz qolmaslikka qarshi kurashish, erkin va mustaqil jurnalistikaning rivojlanishi uchun qulay shart-sharoit yaratish uchun birgalikda harakat qilishi kerak. Birlashgan sa'y-harakatlar orqaligina demokratik jamiyatlarning tamal toshi sifatidagi jurnalistikaning mustahkamligi va hayotiyligini ta'minlashimiz mumkin.